

Әбдиманұлы Ө.
**XX ғасыр бас кезіндегі қазақ
әдеби байланыстары**

Мақалада XX ғасыр бас кезіндегі қазақ әдебиетінің өзге ел әдебиетімен әдеби-шығармашылық тұрғыдан байланысының арғы арналарын салыстырмалы түрде қарастыру арқау болған. Өзара байланыстан өркендеген әдеби байланыстың Ресей империясының отаршылдық саясатының басқыншылық әрекетіне қарсылық ретінде ресей мұсылмандары мен жалпы түркі халықтарының саяси күрес жолындағы идеялық бірлігі негізіндегі қарым-қатынастарының дамуына сәйкес әдеби байланыстардың өркен жайғандығы орнықты түрде нақтыланады. Ресейдегі және басқа да түркі тектес халықтар әдебиетіндегі басты шығармашылық тұлғалардың шығармашылығындағы өзара ықпалдастықтың арта түсуі, өзге жұрт, шығыс-батыс әдебиетінің озық үлгідегі немесе халыққа аса бір кең танылған шығармаларын аудару арқылы үйрену, тәжірибе алмасу, шеберлік қалыптастыру мәселелерінің шешілуі сынды әдеби байланыстың бірнеше алғы шарттардың шығармашылық негіздері ашылған. XX ғасыр бас кезіндегі әдебиеттегі діни-ағартушы, ағартушы-демократтық, ұлт-азатшыл бағыт атты үш бағыт өкілдерінің өзге әдебиеттегі идеялас шығармашылық тұлғалармен әдеби байланыстарының сан алуан түрлері сарапталған.

Түйін сөздер: әдеби байланыс, шығармашылық тұлға, әдеби бағыт, әдеби ағым, идеялық бірлік, аударма, шеберлік мектебі, діни-ағартушы, ағартушы-демократ, ұлт-азатшыл, поэзия, проза.

Abdimanuly O.
**Kazakh literary relations in the
early twentieth century**

The article is based on the comparative analysis of the relations of Kazakh literature of the early twentieth century with the literary works of other countries. As a mark of protest against the aggressive colonial policy of the Russian Empire towards Muslims and Turkic people in Russia there were flourished close literary relationships, which developed on the basis of the unity of ideological and political struggle. In the literature of Turkic people and other representatives of nations of Russia there had been noted increase of mutual integration by translating recognized works in the literature and studying best works of East-West literature and exchanging experience, moreover by laying foundations of the literary skills that became the main factors for development of literary creativity foundations. The article analyzes different types of literary relations in works of likeminded representatives in three areas of the literature of the early twentieth century: religious and enlightening, enlightening – democratic and national-emancipatory.

Key words: literary relation, creative personality, literary movement, literary period, ideological unity, translation, school of literary skills, religious enlightener, enlightener-democrat, national emancipatory, poetry, prose.

Абдиманұлы О.
**Казахские литературные связи
в начале XX века**

В основе данной статьи лежит сравнительный анализ связей казахской литературы начала XX века с литературным творчеством других стран. В знак протеста против агрессивной политики колониальной Российской империи по отношению к мусульманам и тюркским народам России развивались тесные литературные связи, которые были основаны на единстве идеологической и политической борьбы. В литературном творчестве тюркских народов и других представителей народов России отмечалось нарастание взаимной интеграции путем перевода признанных произведений литературы, изучения передовых образцов восточно-западной литературы и широкого обмена опытом, а также формирование основ литературного мастерства, что стало предпосылками к развитию основ литературного творчества. В статье проанализированы различные виды литературных связей в творчестве представителей-единомышленников трех направлений в литературе начала XX века: религиозно-просветительского, просветительно-демократического и национально-освободительного.

Ключевые слова: литературная связь, творческая личность, литературное направление, литературное течение, идейное единство, перевод, школа мастерства, религиозный воспитатель, воспитатель-демократ, национально-освободительный, поэзия, проза.

XX ҒАСЫР БАС КЕЗІНДЕГІ ҚАЗАҚ ӘДЕБИ БАЙЛАНЫСТАРЫ

XX ғасыр басындағы әдеби-шығармашылық өркен жая бастаған тұстағы әдеби байланысты сөз еткенде, оның мынадай арналардан қуат алғанын атап өткен жөн. Ең әуелі Ресей империясының отаршылдық саясатының басқыншылық әрекетіне қарсылық ретінде ресей мұсылмандары мен жалпы түркі халықтарының саяси күрес жолындағы идеялық бірлігі негізіндегі қарым-қатынастарының дамуы. Екінші, осы жағдаят арқылы басты шығармашылық тұлғалардың шығармашылығындағы өзара ықпалдастықтың арта түсуі. Үшіншіден, өзге жұрт, шығыс-батыс әдебиетінің озық үлгідегі немесе халыққа аса бір кең танылған шығармаларын аудару арқылы үйрену, тәжірибе алмасу, шеберлік қалыптастыру мәселелерінің шешілуі. Ендеше қазақ халқының Ресейдегі мұсылмандар және түркі жұртымен тарихи қарым-қатынасын бағдарлау, әдеби алмасудың негізін танудың алғы шарты болып табылады.

XX ғасыр бас кезіндегі әдебиеттің үш бағыты бар екендігі талайдан айтылып келе жатқан жайт. Атауын мың құбылтып, айдар тағудан жаңылмағанымызбен, әйтеуір сол үшеудің төңірегінен табылып жатамыз. Үш бағыттың алғашқысын «діни-ағартушы ағым» деп атаған еңбек те жарық көрді (У. Қалижанұлы «Қазақ әдебиетіндегі діни-ағартушылық ағым»). Екінші бағытты ағартушы-демократтық бағытты бұрыннан солай атап келеміз, түпкілікті дәлелденген нәрсе. Үшінші бағыт туралы әрқилы көзқарастар бар. Біз бұл бағытты ұлт-азатшыл бағыт деп атағанды жөн деп білеміз.

Жалпы XX ғасыр бас кезіндегі әдебиетке тән басты ерекшелік – ұлт қамы қай бағыт ақын-жазушысының шығармашылығы болмасын ортақ тақырып ретінде көрініс табуы. Олар өз ұлтының өзге өркениетті елдердің қатарынан көрінуін аңсап, ел тілегінен шығып, әдебиеттің ұлттық рухын шырқау биікке көтерді. Қазақ халқының алдында тұрған асқарлы мақсаттарды әрқайсысы әл-қадырынша, ой-өрісінің жеткен қырынан тани отырып, негізгі мәселе ретінде қоя білді.

XX ғасыр бас кезіндегі қазақ әдебиетінде исламшылдық идеясын көтерген діни тақырып үлкен орын алды. Оның басты себебі – XX ғасырдағы Ресейдің отарлау саясаты крестьяндарды қазақ жеріне молынан қоныстандыру, сол арқылы

билеп-төстеудің қуатын арттыру, рухани тонау, шоқындыру шараларын жандандыра жүргізумен сабақтастырыла іске асырылды. Міне, осындай белгілі бағыттағы іс-әрекеттер күшейе түскенде, Россиядағы өзге мұсылман жұртындағыдай қазақ даласында да «мұсылмандық қозғалысы» өріс алды. Бұл, әсіресе, діни-ағартушы бағыттағы ақын-жазушылар шығармашылығына ерекше әсер етті. Олардың осы тұстағы өлеңдерінде ой еркіндігі өзгеше тыныс ашқандай. «Халықты ояту» идеясын діни бағыттағы ақын-жазушылар адамгершілікпен, имандылықпен, діни іліммен астастыра отырып, Абай салған сыншыл реализм жолына түсіп, XX ғасыр бас кезіндегі әдебиетте өзіндік деңгейде із қалдырды. Олар тек діни уағыз аясында қалып қоймай, қоғамдық өмірдегі, тұрмыс-тіршіліктегі келеңсіз жайларды сынай да білді. Діни имандылық, ізгілік идеялары тұрғысынан өз тұсындағы әлеуметтік теңсіздік көріністерін шама-шарқынша көрсетіп отырды. Діни ағартушылық ағымын сөз еткенде, оның шығыс және исламдық әдебиетпен байланысы нақты көзге түседі. XX ғасыр басындағы әдеби байланыста бұл бағыт өкілдері шығыс және ислам дүниесімен жоғарыда айтқан үндестікпен ықпалдастықты артыра түсті. Және де діни-ағартушы ақындар шығармашылығының шығыс әдебиетімен байланысы түрікшілдік идеядан өріс алып жатқандығын жоққа шығаруға болмайды.

Әрине, бұл әдеби байланыс тек XX ғасырда ғана пайда бола қалған жоқ. Оның тарихи негізі тереңде жатқаны анық. Әйтсе де XX ғасыр басында шығыстық әдебиетпен байланыс белгілі бір жүйелілікке түсіп, шығармашылық бағыт ретінде нақтылана алды. Бұл кезеңге дейінгі әдеби байланыстағы шығыс дүниелері қазақ жұртының өз дүниесіндей болып кетсе, XX ғасыр басындағы әдебиетімізге енген, жазылған дүниелердің қайдан келгені, кімнен алынғаны жайлы нақты деректер бар. Онда еліктеу де бар, үйрену де бар, сонымен қатар, өз шығармашылық мақсатына орай, өңдеу, жетілдіру де көзге айқын шалынады. Бұның өзі қазақ ақын-жазушыларының басқа ел әдебиетіндегі өскелең жетістіктерді игеру, өзге әдебиеттен енген шығармаларға ұлттық сипат дарыту, көркемдік үлгілерді ортақтандыру ниетінен туған ұмтылысты танытады. Әсіресе, түркілік дүниенің тұтастығы, қырымдық татар зиялыларының өкілі И. Гаспринский көтерген тілде, істе, пікірде бірлігін уағыздау белең алған тұста діни-ағартушылық ағым қарқынды дамыды. XX ғасыр басындағы діни-ағартушылардың үлкен бір шоғыры Шәді,

Шәкәрім, Мәшһүр-Жүсіп, Мақыш, Нұржан, Ғұмар діни құндылықтарды насихаттап, мұсылман жұртшылығының бірлігін нығайту жолындағы іс-шараларда үндесіп отырды.

Діни-ағартушылық бағыттағы ақындар орыстыңезгісіндеезіліп, діни мен имандылығынан айрылып, «ұйқышыл» халде күн кешкен қазақты оятуға үн қосты. Бұлар негізгі идея ретінде діни ағартуды ұсынды. Қазақ өміріндегі кесір-кесапатты дінге көзқарас салқындығынан, дінді уағыздаушы шала молдалардың надандығынан деп білді. Бүкіл Россия мұсылмандарының бірлігінен ғана қазақ ұлтына жарық күн туады деп сенді. Міне, осындай белгілі бағыттағы іс-әрекеттер күшейе түскенде, Россиядағы өзге мұсылман жұртындағыдай қазақ даласында да «мұсылмандық қозғалысы» өріс алды. Бұл, әсіресе, діни-ағартушы бағыттағы ақын-жазушылар шығармашылығына ерекше әсер етті. Олардың осы тұстағы өлеңдерінде ой еркіндігі өзгеше тыныс ашқандай. «Халықты ояту» идеясын діни бағыттағы ақындар адамгершілікпен, имандылықпен, діни іліммен астастыра отырып, Абай салған сыншыл реализм жолына түсіп, XX ғасыр бас кезіндегі әдебиетте өзіндік деңгейде із қалдырды. Олар тек діни уағыз аясында қалып қоймай, қоғамдық өмірдегі, тұрмыс-тіршіліктегі келеңсіз жайларды сынай да білді. Діни имандылық, ізгілік идеялары тұрғысынан өз тұсындағы әлеуметтік теңсіздік көріністерін шама-шарқынша көрсетіп отырды.

Қазақ әдебиетінің жалпы шығыстық әдебиетпен байланыс арналарына әдебиет зерттеушілері түрліше көзқарас білдіреді. Мәселен ғалым Б. Әзібаева «Ислам дінін уағыздайтын дастандар: «Сал-сал», «Сейітбаттал», «Зарқұм»; Ертегілік-аңыздық және ғашықтық дастандар: «Сейфілмәлік», «Бозжігіт», «Абдулхарис», т.б.; Шығыс сюжетіне жырланғанмен, қазақтың төл туындысындай болып кеткен дастандар: «Мұңлық-Зарлық», «Шәкір-Шәкірат» деп үш топқа бөліп қарастырады [1, 55].

Шығыстанушы ғалым Ө. Күмісбаев төрт топқа бөледі: 1. Дидактикалық-лирикалық қиссадастандар: «Ләйлі-Мәжнүн», «Жүсіп-Зылиқа», «Мұңлық-Зарлық», т.б. 2. Діни бағыттағы дастандар «Салсал», «Сейітбаттал», «Жұмжұма», «Зарқұм», т.б. 3. Қиял-ғажайып фантастикалық шығармалар: «Шахмаран», «Абулхарис», «Абушахма», «Шәкір-Шәкірат», т.б. 4. Батырлықты, ерлікті жыюлайтвн дастандар: «Рүстем-Дастан», «Ескендір», «Қисса Бахрам», т.б. [2, 290].

Ежелгі әдебиетті және қазақ әдебиетіндегі шығыстық арналарды зерттеуші ғалым Алма

Қыраубаева да үшке бөліп қарайды. Бірақ ол «Мың бір түн», «Тотынама желілері», «Шахнама желілері» және Орта Азиялық желілер деп бөледі [3, 6].

Жалпы алғанда, бұл бөліністердің бір-бірінен аса алшақ жатпағандығын аңғару қиын емес. Бірі шығыстан ауысқан дүниелерді жанр табиғатына қарай біріктірсе, екіншісі тақырыптық сипатына қарай топтастырады, ал үшіншісі олардың түпнұсқалық негізіне орай біріктіреді. Алайда назар аударатын бір жағдай-жалпы шығыс дүниесінен ауысқан шығармалардың екі үлкен арнасы бар екендігі. Оның бірі діни уағызды негізге алған құран хикаяттарынан алынған туындылар да, екіншісі шығыстық әдебиеттің озық үлгідегі көркем туындыларынан алынған сюжеттер.

Шығыс әдебиетінің озық үлгілерін халыққа кең жайылған шығармаларды аудару арқылы үйрену, тәжірибе алмасу, шеберлік қалыптастыруда діни ағартушы ақындар, әсіресе, олардың кітаби ақындар деп аталатын тобы ерекше еңбек етті. Олар шығыс әдебиетінің жауһарларын өз оқырмандарына жеткізіп, озық дүниелерінен өнеге шашты. Шәді Жәңгірұлы, Ақылбек Сабалұлы, Жүсіпбек Шайхысламұлы, Мәуленкей Жұмашұлы, т.б. ақындар шығыс әдебиетінің жоғарыдағы екі арнасынан да көптеген шығармаларды қазақ оқырмандарына жеткізіп, әдебиеттің өрісін кеңейтті. Оларды түгелдей назирашылдықты дамытқан ақындар деуге болады. «Нәзира» (арабша – «Назират» – «жауап», «ұқсату» мағынасында) – мұсылмандық шығыс поэзиясында орта ғасырларда қалыптасқан әдеби үрдіс белгілі бір ақынның өзіне дейінгі классикалық шығармаға «жауап» қатуы түрінде өнер сынасып, өлең жарыстыру мақсатында пайда болған» [4, 148]. Шығыстық классикалық поэзиясын назира дәстүрі арқылы бізге сіңісті еткен осы ақындар. Олар нәзира арқылы қазақ әдебиетін тақырып жағынан байытып, мазмұндық тұрғыдан тереңдетіп, көркемдік сапасын жетілдіріп, тілдік қолданысын құнарландыра түсті.

Жалпы шығыстық әдебиеттің үлгілері Түркістан қаласы аймағы, қаратау өңірі, Сыр бойы ақындарында айрықша көрініс тапқан. Қаратау өңірінің ақындары Мәделі Жүсіпқожаұлы (1835-1898), Құлыншақ Кемелұлы (1840-1911), Мұсабек Байзақұлы (1849-1932), т.б. шығармашылығында ислам тақырыбы, шығыс әдебиеті үлгілері насихаттық, өсиеттік, өнегелік тұрғыдан көрініс тауып, олардаң өлеңдеріндегі негізгі ой идеяға айналады. Ал енді Сыр

сұлейлері аталып, қазақ әдебиетінде өзіндік ақындық мектеп қалыптастырған өнерпаздық шоғыр шығармашылығында исламдық мазмұнмен толыққан шығыс әдебиетінің эпикалық жанрдағы үлгілері жасалды. Базар Оңдасұлы, Ерімбет Көлдейбекұлы, Омар Шораяқұлы, Тұрмағамбет Ізтілеуұлы, Жүсіп Ешнязұлы, Жүсіп Қәдірбергенұлы, Даңмұрын Кенжебекұлы, Нұртуған Кенжеғұлұлы, т.б. осындай шығармашылық тұлғалар. Сыр бойы ақын-жырауларының Құран сюжеттерінен алынып жазылған қисса-дастандары жоғарыда сөз болған нәзирагәйлік дәстүрдің жемісі. Тұрмағамбет Ізтілеуұлы, Ерімбет Көлдейбекұлы, Омар Шораяқұлы, т.б. Сыр бойы ақындарының шығармашылығында Құран сюжеттер араб, парсы, үнді, түркі халықтарының аңыз-ертегілерінің негізінде «Мың бір түн», «Тотынама», «Шахнама» желілері бойынша классикалық шығыс әдебиеті ақындары жырлаған дастандармен тақырыптас қисса-дастандарды қайталап жырлау кеңінен қанат жайған үрдіс.

XX ғасыр басында қазақ ақын-жазушылары тек шығыстық әдебиетпен ғана байланысқа түсіп қоймай, жазба әдебиеті биікке көтерілген өзге де алдыңғы қатарлы елдердің тәжірибесіне көз салып, жан-жақты әдеби байланысқа түсе бастады. Осы тұста Ө. Бөкейханов, А. Байтұрсынов бастаған батысшыл бағыттағы зиялылар тобындағы ақын-жазушылар батыстық әдебиетке көп еліктегені байқалады. Мәселен, бұл жайт «Қазақ» газетінде жарияланған (1916, №164) «Әдебиетімізге көз салу» атты «Н» бүркеншік есімді автордың бағдарламалық мақаласынан көрінеді. Мұнда әдебиеттер байланысы, бір-біріне әсері, үйрену, тәжірибе мектебі, дәстүр мен жаңашылдық жан-жақты сөз болып, қазақ әдебиетінің бет-бағдары қандай болуы керек деген өткір сұрақ төңірегінде ой қозғалады.

Қазақтың жазба әдебиеті жаңа қалыптасып келе жатқан жас әдебиет. Ендеше ол кімнен үйренуі керек, кімге қарап түзелуі керек деген мәселеде автор пікірі айқын. Ол алдыңғы қатарлы Еуропа әдебиетінен үйрену керек деген кесімді пікірін айтады. Бірақ автор көзсіз еліктеуге қарсы. «Еліктеу сондай нәрсе, оның мүмкін қадар есімізге кем түсірелік, бірақ басқаларға бас бүтін ермеу біз секілділер үшін қиын іс... Еліктеу дәуірін басымыздан кешірмей кете алмаймыз» [5]. Көзсіз еліктеу неге апарып соғарына ол бірнеше әдебиетті барлай отырып көз жеткізеді. Шағатай әдебиетінің араб, парсы әдебиетінің әсерімен дәуірлегенін, бұл әдебиеттің Науаи сынды ірі өкілдерінің, Ширази, Сағди, Хайам

сияқты парсы әдебиетінің классиктерінен көп үйренгеніне зер салады. Бірақ бұндай еліктеудің үнемі жемісті бола бермесіне, Осман-түрік әдебиетін мысалға келтіреді. «Басқалардан үлгі алып еліктеу ғатманыларда (осман-түрік. – Ө.Ә.) күшейгені сонша, бір сыншының айтуынша, ескі Визанис (Византия. – Ө.Ә.) бағында серуендеп жүрген иран қызына ұқсап қалды», – дейді ол. Неліктен Еуропа әдебиетіне еліктеу керек екендігіне мақала авторы мынандай дәлел ұсынады: «Өйткені Еуропа мәдениетінің бар асылы – рух сыны – дух критицизма; Бұл бізді жүре алмайтын тұйыққа, шыға алмайтын шыңырауға алып кетпес. Еліктеуіміз өлшеуден шығып бара жатса, рух сыны бізді жана көзімізді ашып, қатамызды көрсетер. Абай адабиятымыздың атасы бұл жолдың қорқынышсыз, біздің үшін пайдалы екенін сезіп, сол жаққа бұрылды. Әйтпесе Абай үшін ғарап, ғажам (парсы. – Ө.Ә.) жолы ашық еді».

Көріп отырғанымыздай, XX ғасыр басында шығыс пен қатар Еуропа әдебиетіне еліктеу белең алғаны айқын байқалады. Бұл тұста, әсіресе, орыс әдебиетінен үйрену кең етек жайғанын жоққа шығара алмаймыз. Оның ең бір жанды көрінісі аударма шығармалардың көптеп пайда бола бастауы болатын. Әдеби байланыстың ең бір өнімді саласы өзге жұрттың озық үлгідегі шығармасын өз жұртына насихаттау деген болатынбыз. Оның ең тиімді жолы аударма. Сол арқылы үйрену, тәжірибе мектебінен өту, шеберлік қалыптастыру мәселелерінің шешілуі Ендеше, белгілі бір кезең әдебиетін қарастырғанда, көркем аударманың өрісіне көз жібермей өту мүмкін емес. Өйткені, аударма – жазба әдебиеттің өскелеңдігінің белгісі. Ол әдебиеттің биік деңгейде дамуына әсер етіп, оған өзінің игі ықпалын-тигізіп отырады. Аударма төл әдебиетпен қатар өседі, әрқашан да бірінің жетістігі мен кемшілігіне екіншісі ортақ, екеуінің тағдыры үнемі тығыз байланыста болып келеді.

XX ғасыр басында Ыбырай, Абай, Шәңгерей тәрізді алдыңғы толқынның осы бір тәржімашылық қыры дамытылып, төл әдебиетіміздің туын жоғары ұстаған аудармашылар дүние жүзілік әдебиеттің мәңгі тот шалмас асыл қазыналарын, тамаша туындыларын туған халқына жеткізуге ұмтылды. Олар әлемдік әдебиет пен мәдениеттің озық үлгілерін қазақ сахарасына асқан шеберлікпен таратты. А. Пушкин «Әдебиеттің ең бір ауыры, ең бір жақсы атақ әпермейтін түрі» деп бағалаған аударма саласында Ахмет Байтұрсынов, Шәкәрім Құдайбердиев,

Мағжан Жұмабаев, Сәбит Дөнентаев, Спандияр Көбеев, Бекет Өтетілеуов сынды шеберлер еселі еңбек етті. Бұл ретте осы сөз зергерлері тәржімалап шығарған «Қырық мысал» (1909), «Үлгілі тәржіме» (1910), «Үлгі бала» (1912), «Жиған-терген» (1914), «Дубровский әңгімесі», «Боран», сияқты кітаптар мен шығармалар әдебиетіміздің асыл қорына қосылған асыл інжу-маржандар екенін айтуға тиістіміз.

Әдебиетшілер аудармаға неге көп қалам тартты дегенде, М.О. Әуезовтің Абайдың аудармашылығы жайлы айта келіп: «Барлығын да өз жүрегіне түсінікті, өз халқына жанасатын, өзінің әлеуметтік мұң-арманына тап келетін, қиялына үйле-сетін ерекше бір жақындығы болғандықтан аударды. Аудармалар ақынның өз жүрегінен толқып шыққан қайғылы шердің айнасы, толас-тынысы сияқты болады», – деген сөздері жауап болып табылады. Шәкәрім, Ахмет, Бекет, Спандияр тәрізді озық ойлы әдебиетшілерді толғандырған заманының залалды мәселелері әлемдік әдебиет қайраткерлерінің де арман-мұңмен астасып жатты. Сондықтанда олар әлемдік әдебиеттегі озық үлгілі шығармаларға назар салып, өз көкейіндегі көп сұраққа жауапты сол шығармалардан тапты. Сол биік көркемдікпен, терең оймен, асқан шеберлікпен жазылған шығармалардағы азатшыл ойды, күрескерлік қабілетті, рухани жан тазалығын өз оқырманына жеткізу үшін қолына қалам алды. Сөйтіп әлемдік әдебиет пен қазақ әдебиетінің арасына алтын көпір салды.

XX ғасырдың басында «Оян, қазақ!» деп жар сала келген жазба әдебиетімізге өз мақсатын жүзеге асыру үшін жаңа түрлер, жанрлар қажет еді. Оларды бірден игеріп кету, әрине, қиын болатын. Сондықтан бұрыннан дәстүрі қалыптасқан биік межедегі өзге әдебиетке еліктеу қажеттілігі өзінен-өзі келіп туды. Бірақ бұл құрғақ еліктеу емес, үйрене отырып, өзіндік жол табуға ұмтылған ізденісті еліктеу еді. Өзге шығармаларды аударып отырып, әлемдік әдебиетте қалыптасқан көркемдік әдіс-тәсілдерді игерді, төл әдебиетімізді жаңа жанр, соны түрлермен молықтырды.

XX ғасыр басындағы әдеби байланыс әдебиетті кең өріске шығарып, өз бетімен ізденуге жол ашты. Прозадағы сан-салалық тереңдік, суреткерлікке баса мән беріліп, өлеңдегі әуезділік, ырғақ, ұйқас, айшықтау, құбылту, бейнелеу тәрізді поэзияның көркемдік құралдары жетілдіріліп, поэзия құдіретін айқындайтын әдіс-тәсілдердің әлем әдебиеті жеткен өресіне бағыт ұстау қазақ әдебиетін жаңа бір белеске шығарғандай еді.

Әдебиеттер

- 1 Азибаева Б. Казахские народные романтические дастаны.. – Алматы, 1990.
- 2 XX ғасырдың басындағы қазақ әдебиеті. – Алматы, 1994.
- 3 Қыраубайқызы А. Шығыстық кисса-дастандар. – Алматы, 1997.
- 4 Әдебиеттану терминдерінің сөздігі (Құрастырғандар: З. Ахметов, Т. Шаңбаев). – Алматы, 1996.

References

- 1 Azibaeva B. Kazaxskie narodnie romantičeskie dastanı.. – Almatı, 1990.
- 2 XX ғасырдың басындағы қазақ әдебиеті. – Almatı, 1994.
- 3 Qırawbayqızı A. Şıǵıstıq qıssa-dastandar. – Almatı, 1997.
- 4 Ädebïettanw termïnderiniñ sözdigi (Qurastırǵandar: Z. Axmetov, T. Şañbaev). – Almatı, 1996.